

Karin Crafoord

Mina familjer

Förälder NU, för samtal i föräldragrupp 2

Natur och Kultur, Stockholm 1978, 31 s

Anna Torbiörnsson

Dom vi känner

Förälder NU, för samtal i föräldragrupper 3

Natur och Kultur, Stockholm 1978, 32 s

Rita Liljeström

Yrke och barn

Förälder NU, för samtal i föräldragrupper 4

Natur och Kultur, Stockholm 1978, 31 s

Arvid Bryne

Du skulle latt meg få dø, mor

Gyldendal Norsk Forlag, Bergen 1978, 112 s

Bo Hagberg

Cognitive impairment and personality change in relation to brain dysfunction

CWK Gleerup, Lund 1978, ca kr 60.- inkl moms

Gunn Johansson & Bertil Gardell

Psykosociala aspekter på processoperatörens arbete

Rapporter 1978 nr 22

Stockholms Universitet, psyk inst

Anita Rissler & Anita Elgerot

Stressreaktioner vid övertidsarbete

Rapporter 1978 nr 23

Stockholms Universitet, psyk inst

I dagens frågor

Red: Sten Söderberg

Statens socialutgifter

Socialdepartementets budget nämner sig 50 miljarder, och då bör man betänka att inte staten utan landstingen har ansvaret för sjukvården.

Socialdepartementet behöver totalt 46 504,2 Mkr, en ökning med 4 870 Mkr. De största utgifterna är för allmän försäkring 30 225 Mkr, stöd åt barnfamiljer 5 324 Mkr, social service 4 752 Mkr. Ökade insatser mot alkohol- och narkotikamissbruk aviseras. Folkpensionerna ökar med 1,9 Mkr till 26 520, 335 miljoner beror på ökning av antalet pensionärer.

Proposition om införande av ett husläkarsystem läggs fram i vår.

Förslag till ny socialtjänstlag kommer också i vår. Den nya lagstiftningen skall träda i kraft senast 1 januari 1981.

Medel anslås för 60 nya platser på behandlingshem för narkotikamissbrukare. Till vårdcentraler inom den öppna narkomanvården anslås 15,4 Mkr och 2,4 Mkr för försöksverksamhet vid vissa alkoholpolikliniker. 3,5 Mkr anslås till stöd för försöksverksamhet med tillnyktringsenheter anordnad av kommuner och landsting och 6,4 Mkr till den försöksverksamhet som har startats på riksdagens initiativ.

Statsbidraget till handikapporganisationer höjs med 3,2 Mkr till 22 Mkr. Förslag om texttelefoner för döva läggs fram i vår. Hemspråksundervisning för invandrarelever i särskolan genomförs med början läsåret 1979/80.

Troedsson mot tvångsvård

FP-regeringens förslag om "vård utan samtycke" (tvångsvård) riskerar att allvarligt försämra möjligheterna att ge alkohol- och narkotikamissbrukare en riktig vård samtidigt som deras rättssäkerhet försvagas.

Det är djupt beklagligt att regeringen nu valt att lägga fram ett förslag. I trepartiregeringen framhöll vi från moderat håll att den arbetsgruppsrapport som legat till grund för förslaget innebär oacceptabla avsteg från de rättssäkerhetsprinciper som vård av enskilda människor utan deras samtycke måste bygga på, sade *Ingegerd Troedsson* i en kommentar till regeringens förslag om tvångsvård.

Även om regeringen uppenbarligen strävat efter att åstadkomma vissa förbättringar i förhållande till arbetsgruppens förslag har den inte lyckats. Förslagens innebörd, att ersätta en helhetsbedömning av vuxna alkoholmissbrukare som grund för vårdtvång med en rent medicinsk bedömning av om "trängande behov av avgiftning och psykiatrisk vård i samband med denna" föreligger, kommer med stor sannolikhet att omöjliggöra insatser för stora grupper starkt vårdbehövande. Enda möjligheten att nå eller hålla kvar dessa kommer att vara att åsidosätta rättssäkerheten. Risken för att så sker är desto större som tvångsvården tydligen skall kunna förläggas till en del av de nuvarande nykterhetsvårdsanstalterna. Genom en enkel språklig operation trollas det sociala tvånget bort och ersätts med ett psykiatriskt som kan utövas på samma sätt.

Patientmottagaren – nyckelperson

Husläkare åt alla är innehållet i en nyligen presenterad utredning där man går till storms mot de stora opersonliga institutionerna och lanserar husläkare som en och annorlunda lösning. Men är husläkariden så mycket annat än en fungerande distriktsläkarmottagning eller vårdcentral enligt den modell som Spridarbetat fram, först i samarbete med vårdcentralen i Lerum och nu i Vä-

näs? Honnörsorden kontinuitet, närhet osv är inga nya påfund, utan man har sedan flera år tillbaka arbetat efter detta mål, heter det i *Språkinformerar* (10/78).

I Vännäs har en entusiastisk personal på läkarstationen i samarbete med Språkläkarsatsningen organiserat mottagningen så att den fungerar så som vi alla skulle vilja att primärvården fungerade. Med en kombination av ett starkt engagemang, en egen-vårdsidéologi och en känsla för befolkningen i upptagningsområdet, men också för att göra arbetet smidigare och trevligare, har man sett över sina rutiner, bokningssystem och arbetsplanering. Vad man åstadkommit är "tomma" väntrum, effektiv och individuell vård och rådgivning och ett väl sammansatt team.

Alltför många människor förknippar tanken på läkarbesök vid en vårdcentral med svårighet att komma fram per telefon till tidsbeställningen, lång väntetid hemma före besöket, lång tid i väntrummet, ny personal som frågar om det man redan berättat samt ny läkare sedan förra gången. Många känner sig tvungna att sätta sig på en akutmottagning även om inte problemet är helt akut trots att väntetiden i väntrum är mycket lång och kontinuiteten obefintlig. Dessa människors upplevelser är tyvärr inte unika. På många håll är sjukvårdsservicen dålig i dessa avseenden.

Vid utvecklingen av planeringsfunktionen kunde man utgå från en gemensam grundsyn nämligen att vårdcentralen tar ett ansvar för hälsotillståndet hos befolkningen. Det betyder att hälsovårdsinsatser fått stort utrymme. För mottagningsverksamheten innebär det att man betonar tillgängligheten, ingen skall avskräckas av upptagets signaler. Den man får kontakt med skall vara kunnig och alltid kunna erbjuda behövlig hjälp. Även de andra problemen som nämnts inledningsvis skall vara lösta. Kontinuitet i kontakterna med läkare, distriktssköterska och annan vårdpersonal är en grundläggande idé. En annan är kortare väntetider innan man kommer och i väntrummet.

Nyckelfiguren på en öppenvårdsenhet är utan tvekan *patientmottagaren*. I Vännäs är en sjuksköterska den första en vårdsökande kommer i kontakt med. Hon bokar tid hos läkare eller – vilket är det vanligaste – ger patienten råd till egenvård,

hänvisar till distriktssköterska eller ordnar telefonkontakt med läkare. Hon bedömer också hur brådskande ett eventuellt läkarbesök är. Det är ett ofta påpekat faktum att många av de svåraste besluten i sjukvården ofta fattas av den minst kvalificerade personalen. I Vännäs har man satt kvalificerad personal för den första viktiga kontakten med den vårdsökande.

Alkoholskadade nyfödda

I Stockholms län föds troligen omkring 300 alkoholskadade barn om året. De har fått hjärnskador eller missbildningar på grund av moderns alkohol- eller narkotikamissbruk.

På fyra mödravårdscentraler inleds nu tillsammans med den kommunala socialvården ett försök med att spåra upp gravida som har alkohol- eller narkotikaproblem och ge dem lämpligt stöd under graviditeten. Det skriver STING, som utges av landstinget i Stockholm.

Idag finns det många vetenskapliga rapporter om alkoholens skadliga inverkan på foster. Vad som ännu återstår att klart bevisa är var den undre gränsen går mellan skadlig och riskfri alkoholkonsumtion.

En undersökning i Stockholm visar att kvinnor ur socialgrupp 1 regelbundet dricker mer sprit än de ur socialgrupp 3. För de senare leder däremot ofta missbruk till olika sociala följder, som gör dem kända inom narkotikans- och socialvård.

Med det nu inledda försöket vill man finna bästa sättet att hitta och nå de gravida som har missbruksproblem. Dessutom vill man nå alla gravida kvinnor med hälsoupplýsning och information om alkoholens och narkotikans effekter på foster och barn.

Positivt om rondan

Den välredigerade *Socialnytt*, Socialstyrelsens egen tidskrift, har i sitt nr 8/78 diskuterat rondan i ett grundligt reportage vars ingress citeras här:

När den svenska sjukhusvården kritiserar brukar man använda lä-

karronden som åskådningsexempel. För många patienter är rondan beviset för att det råder en hierarkisk struktur inom sjukhusvården. Överläkaren med sitt hov av underläkare, kandidater, sjuksköterskor drar förbi raden av sjukhussängar, där oroliga patienter ligger och brottas med frågor som de inte vågar eller hinner ställa. Läkarna pratar över huvudet på patienterna – patienterna förstår inte läkarnas medicinska terminologi. Läkarna befinner sig högst upp i vårdpyramiden. Patienterna återfinns längst ner.

Men rondan kan också vara det tillfälle på dagen då patienten får tillfälle att prata med läkaren och då läkaren ger sig tid att knyta en närmare och mer personlig kontakt med patienten. Den grundläggande frågan måste bli: Är rondan till för att patienten ska få tillfälle att träffa läkaren eller för att läkaren ska få tillfälle att följa patientens hälsotillstånd? Och går det att kombinera dessa båda mål?

Överläkare Knut Flisberg försvarrar rondan som ett medel för läkaren att få en total klinisk bedömning. Dessutom är den av värde för yngre läkare under utbildning.

Underläkare Lars Åberg anser att patienterna bör ställa läkarna mot väggen.

Fyra patienter som har intervjuats av Örjan Ekström tycks vara nöjda med läkarnas uppträdande. Dureformen uppfattas mycket positivt.

100 miljoner mer till forskning

I årets *budgetproposition* får forskningen ett resurstillskott på ca 65 miljoner kronor. De propositioner om forskarutbildning och forskningsplanering och om investeringar inom utbildningsdepartementets område som regeringen kommer att lägga fram senare i vinter ger ytterligare 35 miljoner i ökade resurser. Den sammanlagda satsningen på 100 miljoner kronor innebär ett kraftigt resurstillskott och gör det möjligt att förbättra framförallt den obundna universitetsforskningens ställning.

Forskningens behov är mycket stora därför är jag nöjd med att i ett kärt budgetläge kunna ge forskningen ett så betydande tillskott som 100 miljoner kronor säger utbild-

ningsminister Jan-Erik Wikström i en kommentar. Detta är tex första gången på många år som anslaget till forskning ökar mer än anslaget till högskolan. God forskning fordrar omsorgsfull förberedelse. Alltför kraftiga höjningar av anslagen till forskningen vid ett tillfälle kan därför leda till att mindre väl genomtänkta forskningsprojekt sätts igång. Även från den utgångspunkten anser jag att en uppräknig med 100 miljoner kronor nästa budgetår är tillfredsställande.

Reformer för 1 miljon invandrare

Invandrarna utgör idag en betydande del av Sveriges befolkning. Omkring en miljon av Sveriges drygt 8 miljoner invånare är invandrare eller barn till invandrare sedan efterkrigstiden. Det innebär att det inte längre är möjligt att tala om invandrare som en klar avgränsbar grupp i samhället. I årets *budgetförslag* läggs tonvikten på särskilda åtgärder för invandrarbarnen och flyktingarna.

Exempel på förslag:

- Statsbidraget för hemspråksträning i förskolan fördubblas från 10 till 22 milj kr och föreslås även gälla femåringar.
- Hemspråksträning genomförs även i specialskolan.
- Skolans resurser för stödundervisning i svenska och för hemspråksträning läggs samman för att kunna ge barn i lägre åldrar en större andel hemspråksträning.
- Ökade resurser för familjeåterförening bland flyktingar i Sverige.
- Ny mottagningsförläggning för flyktingar anordnas.
- Invandrarverket föreslås få ökade resurser för stöd i olika former till invandrarernas egna organisationer. Dessutom föreslås Invandrarverket få ökade resurser för stöd till organisationers och kommuners projekt till förmån för invandrare samt för information till invandrare och svenskar. Sammanlagt ökar stödet med 20 %.
- Förstärkning av arbetsmarknadsdepartementets och invandrarverkets resurser för att förkorta handläggningstiderna för utlänningsärenden.

Ungdom måste ta anvisat jobb

- Ungdomar ska ha ett rimligt rådrum - en rimlig tid när de får chansen att välja och pröva yrkesbana. Men sen får de lov att ta ett anvisat jobb.

- Fortsätter de att säga nej till erbjudna jobb måste förmedlingen kunna meddela det till arbetslöshetskassan.

Det säger i ett uttalande för *LO-tidningen* (4/79) Bertil Rehnberg, generaldirektör i AMS, samtidigt som han starkt betonar att just detta inte är det största problemet.

- Det centrala är att det inte finns tillräckligt många jobb, säger han. Men bland både äldre och yngre finns "villkorliga" sökanden. Personer som tackar ja enbart om det "rätta" jobbet erbjuds.

- Det är inte fråga om att sätta unga osäkra människor under press och hot - men även den här gruppen måste se realistiskt på de valmöjligheter som finns och på hur arbetsmarknaden ser ut, säger Bertil Rehnberg.

I dag är mellan 25 000 och 30 000 ungdomar arbetslösa.

25 000 går i arbetsmarknadsutbildning och 45 000 har beredskapsjobb.

Det är alltså nästan en hel årskull unga människor som står utanför den reguljära arbetsmarknaden.

Ungdom leder barns fritid

Regeringen har anvisat 4 milj kr ur allmänna arvsfonden till försöksverksamhet med fritidsaktiviteter för barn. Det är i första hand ungdomsorganisationer som genom stödet kan utveckla modeller för ferieverksamhet. Också kommuner, sommarkärdar och andra organisationer kan få del av anslaget. Nytt för i år är att även lägerverksamhet m m för ungdomar i de lägre tonåren bör provas.

Tidigare år har bidrag utgått tex för verksamhet med hörselskadade barn som fått lära sig grundläggande kartkunskap och orienteringsträning i naturen. Samebarn som flyttat söderut har dragit till fjälls för att upp-

leva sina far- och morföräldrars kulturtraditioner.

Socialstyrelsen har fått i uppdrag att lämna förslag till konkreta projekt för sommaren 1979. Regeringen påpekar dessutom att 1979 är FN:s internationella barnår.

- Det är av stor betydelse att barn och ungdomar kan ges en meningsfull sysselsättning på ferierna. På så sätt kan många sociala problem förebyggas, säger socialminister Gabriel Romanus.

Straffade på arbetsmarknaden

Har de straffade någon plats på dagens arbetsmarknad? Kan de konkurrera om jobben även vid lågkonjunktur? Hur klarar de studier eller arbete? Är det bättre med AMS-sysselsättningar än med arbeten i öppna marknaden? Vilka problem har de? Dessa frågor diskuteras i en promemoria från *Brottsförebyggande rådet*, BRÅ.

Inom ramen för Sundsvallsförsöket - ett av riksdagen beslutat försök med resursförstärkt frivård - fick arbetsförmedlingen i Sundsvall en specialtjänst med uppgift att endast syssla med kriminalvårdens klienter. En projektgrupp vid BRÅ utvärderar Sundsvallsförsöket. Delstudien om de straffades arbetsmarknad har utförts av Leif Johansson och Anders Martinsson.

Undersökningen gäller första halvåret 1973 då sammanlagt 152 klienter sökte arbete via specialtjänsten på arbetsförmedlingen. Av dessa fick 103 personer arbete. Försöket innebar att fler klienter än tidigare sökte sig till arbetsförmedlingen och det antal som fick jobb nästan fördubblades.

Ett annat positivt resultat är att fler klienter än tidigare har fått sysselsättning på den öppna marknaden. Detta ställer samtidigt sådana krav på individerna som de i många fall har svårt att uppfylla. Undersökningen visar två sidor av problemet. För det första finns ett anmärkningsvärt stort antal fall där klienterna aldrig börjar på det arbete de har anvisats. Det kan finnas ett flertal anledningar till detta, exempelvis rädsla, missnöje med jobbet eller olyckligt valt tillfälle att börja. För

det andra är varaktigheten kort på de sysselsättningar som påbörjas, knappt två månader i genomsnitt.

Den undersökta klientgruppen har flera sociala handikapp. Missbruk av alkohol är det mest framträdande. Cirka 60 % av gruppen har alkoholproblem av sådant slag att de uppmärksammas av de sociala myndigheterna. Många har också otillräcklig utbildning och psykiska besvär.

Begreppet utslagning diskuteras i promemorian. Det konstateras att drygt 30 % av de arbetssökande inte fått något arbete. De behöver för den skull inte vara definitivt utslagna. 60 % kan betraktas som klart indragna i utslagningsprocessen. De resterande (knappt 10 %) har klas-sats som relativt sysselsättningsstabil.

Oskyddade trafikanters säkerhet

Olyckorna i vägtrafiken är, trots ett intensivt trafiksäkerhetsarbete, av en omfattning som gör dem till ett mycket allvarligt samhällsproblem. På knappast något annat samhällsområde accepteras en sådan bristfällig säkerhet som på trafikområdet. Säkerheten – skadefriheten – måste stå i centrum för en ny trafikpolitik. Det säger socialdemokraterna i trafikutskottet i en motion om trafik-säkerhet.

– Trafiksäkerhetsarbetet måste i ökad utsträckning inriktas på åtgärder för *oskyddade* trafikanter, säger man. Ett mer samlat grepp måste tas kring de frågor som rör de oskyddade trafikanternas – främst barnens – trafiksäkerhet. Socialdemokraterna vill att trafiksäkerhetsutredningens arbete ska påskyndas. En proposition bör läggas till vårriksdagen 1980.

De oskyddade trafikanternas problem måste ägnas lika stor omtanke av planerare och beslutsfattare som bilisternas. Barn, äldre och handikappades säkerhet i trafikmiljön måste sättas i första hand. En förbättrad upplysning och undervisning redan från småbarnsåren bör kunna bidra till att få ned antalet olycksfall. Nödvändigheten att hålla isär alkohol och trafik måste inskräpas.

För att möjliggöra en ökad satsning på barn- och ungdomsverksam-

heten föreslår socialdemokraterna i trafikutskottet att bidraget till NTF höjs med 600 000 kr utöver regeringens förslag. Det framhålls i motionen att det är angeläget att trafiksäkerhetsinformationen förs ut lokalt och regionalt. Den föreslagna ökningen av statens bidrag till NTF bör möjliggöra fortsatt uppbyggnad av de lokala trafiksäkerhetsföreningarna.

Kortare tandläkarutbildning

Tandläkarutbildningen moderniseras och förkortas från tio till nio terminer från den 1 juli 1979. En ettårig allmäntjänstgöring krävs också för att bli legitimerad som tandläkare. Det föreslås i en gemensam proposition från statsråden *Jan-Erik Wikström* och *Hedda Lindahl*.

Propositionen grundar sig på förslag från 1971 års specialistutredning, som stötts av flertalet remissinstanser, bl a Landstingsförbundet. En omläggning av grundutbildningen bör enligt dessa kunna medföra rationaliseringar och tidsvinster. De nyexaminerade tandläkarnas teoretiska kunskaper måste dock ligga på minst nuvarande nivå, hävdas det, och de kliniska färdigheterna vara sådana att de flesta åtgärder kan utföras som normalt görs av en allmäntandläkare.

Det blir UHÄ:s uppgift att fastställa ny utbildningsplan för tandläkarlinjen. Den bör börja tillämpas från höstterminen 1979, föreslås det.

Ett ökat antal handledare behövs för att utbildningen skall kunna drivas på nuvarande nivå. Kostnaderna för det bör enligt förslaget täckas genom att de nuvarande resurserna behålls trots att utbildningen kortas en termin.

Övriga kostnadsfrågor kommer att diskuteras i det vanliga budgetarbetet.

Tidigare beslutad avveckling av de statliga tandsköterske- och tandteknikerskolorna bör enligt förslaget också genomföras nu.

Karolinska institutets enhet vid Holländargatan i Stockholm är inte organiserad som tandvårdscentral utan har en äldre organisation. Det föreslås att tandvården här bör stå kvar under statligt huvudmannaskap.

Mot bakgrund av bl a lokalsituationen vid Holländargatan och den

nya tandläkarutbildningens krav anses dock att utbildningen där bör avvecklas i den takt förutsättningar- na medger.

Den nya grundutbildningen för tandläkare beräknas kunna påbörjas höstterminen 1979. Allmäntjänstgöring för tandläkare blir däremot aktuell först vårterminen 1984.

Bättre övervakning av havens renhet

Kraven på tankfartygs konstruktion och navigationsutrustning har skärpts efter en internationell överenskommelse från februari 1978. Det sade jordbruksutskottet i ett svar på motioner kring havsmiljö m m.

Man hänvisade också till svenska utredningar: 1977 års oljeskyddskommitté, sjöövervakningskommittén och den 1978 tillsatta utredningen angående åtgärder mot oljeskador till sjöss m m.

De avtalslutande staterna inom den sk Londonkonventionen har också skärpt bestämmelserna för dumpning av radioaktivt avfall i havet.

Som svar på motion från Per-Olof Strindberg, m, påpekade utskottet att en delegation för havsresursverksamhet skall inrättas från den 1 januari 1979.

En s-motion med krav på omfattande inventering av och åtgärdande av de skador som vattenkraftutbyggnader åstadkommit föll efter votering. I kammardebatten hänvisade Einar Larsson, c, bl a till att detta främst var en angelägenhet för länsstyrelserna naturvårdsenheter.

Vällar människan klimatförsämring?

Klimatet är något som engagerar de flesta av oss just nu. Vintern har varit ovanligt bister och många undrar säkerligen om det är fråga om en varaktig klimatförsämring på våra breddgrader? Inte minst med tanke på den våta och kalla sommaren 1978.

Möjligheten att det faktiskt håller på att ske något olycksdiger med vårt klimat kan naturligtvis inte avvisas. Även om ingen seriös klimatolog skulle komma på tanken att basera sina bedömningar enbart på väderleksmässiga oregelbundenheter under ett enda år.

Frågor av det här slaget diskuteras på en internationell konferens i Genève den 12–23 februari om den globala klimatutvecklingen, arrangerad av FN:s meteorologiska världsorganisation WMO i samarbete med en rad av FN:s andra fackorgan.

En av punkterna på dagordningen var den mycket viktiga frågan om i vilken utsträckning människan själv påverkar klimatet med sin industriella och annan verksamhet, dvs förorening av atmosfären genom förbränning av fossila ämnen som olja och kol och kemiska och andra avfallsprodukter från industrin.

Också vår dagliga konsumtion hjälper till att förändra människans klimatiska och hälsomässiga grundvillkor. De fortfarande mycket populära sprayförpackningarna bidrar till en nedbrytning av atmosfärens ozonlager – vårt skydd mot solens skadliga ultraviolettera strålning.

När köld och mörker hotar

Några kortare elavbrott mitt i denna fimbulvinter har aktualiserat en decentralisering av kraft- och värmeproduktionen. Vi har klarat oss med blotta förskräckelsen hittills, men allt fler börjar inse det moderna samhällets sårbarhet.

I *Kommunaktuellt* (2/79), som är Kommunförbundets veckotidning diskuteras kraftvärmeverk.

Fler kommunala kraftvärmeverk skulle göra syd- och mellansverige mindre sårbart vid el-avbrott på de långa linjerna från vattenkraften i norr.

Antingen de eldas med olja eller fasta bränslen som ved, torv eller avfall anses de vara ett ytterst rationellt sätt att producera elkraft: fjärrvärme får man s a s på köpet.

Idag finns kraftvärmeverk i tolv kommuner, planer på byggande i ytterligare en handfull. Den sk mottryckskraften från kraftvärmeverken svarar fn för knappt fem procent av landets elproduktion. Andelen skulle säkert växa om finansieringen vore bättre. Landets senaste energiminister, Carl Tham, uppvaktades strax före årsskiftet om detta

av Kommunförbundet. Svaret lär komma i vårens energiproposition.

En rundfråga som KA ställt, om sårbarheten är mindre med lokala kraftvärmeverk, får olika svar. Ju närmre man s a s kommer själva kraftvärmeverket, desto större tro på osårbarhet.

Frågar man vattenfall blir svaret "nej nätet är säkert ändå" Elverksföreningen hävdar att "enbart säkerheten motiverar inte kraftvärme". På Svenska värmeverksföreningen säger VD Torbjörn Walldenby så här:

– Kraftvärmeverk ger ökad drifttillgänglighet. Men en konsekvens av dagens stora sammanhängande elnät är att om de börjar "gunga", och effektuttaget snabbt faller, så kan kraftvärmeverket stanna. Det ser automatisk skyddsutrustning till, för att turbinerna inte ska ta skada.

I Linköping har man stor tilltro till kraftvärmens osårbarhet. Liksom i de övriga elva mer eller mindre självförsörjande el-kommunerna.

Drabbas man av brott på en huvudledning mot riksnätet blir konsekvensen att man kopplar om och istället försörjer den egna och möjligen intilliggande kommuner med el. Man kör med s k sektoriserade leveranser.

socialmedicinsk tidskrift

ISSN 0037-833 X

Prenumerationspris (inklusive moms.)

Helår kr 70

Studerande helår kr 40.

Tidskriften utkommer med 10 nummer per år (1 per månad utom juli och augusti).

Lösnummer kr 8: – (exkl. moms.)

Dubbelnr kr 10: – (exkl. moms.)

Återgivande helt eller delvis av originalartiklar ur Smt utan angivande av källan förbjudes.

Utgivningsplan 1979

Nummer	1	2	3	4	5–6	7	8–9	10
Utkommer	22/1	19/2	19/3	23/4	12/6	17/9	5/11	10/12
Sista manusdag för annonser:								
sättning	14/12	16/1	13/2	16/3	7/5	14/8	2/10	6/11
helmaterial	18/12	19/1	16/2	19/3	10/5	17/8	5/10	9/11

Prenumerationsavdelning:

Fack, 104 01 Stockholm 60

Tel. 08/87 34 91 Postgiro 1179-1

Annonsavdelning:

Maud Jacobsson, Alströmergatan 18, 112 47 Stockholm. Tel. 08/51 21 13, 51 67 60

Annonspriser:

Omslagets andra och tredje sida kr 1 400, fjärde sida kr 1 525,

helsida kr 1 250, halvsida kr 750, kvartsida kr 450.

Spalthöjd 210 mm, spaltbredd 70 mm,

sidans bredd (2 spalter) 150 mm.

Tryckeri: Norstedts Tryckeri, Stockholm 1979